

Waarom is VCA nodig?

Veel bedrijven zijn afhankelijk van wat de natuur te bieden heeft. Direct, of indirect. In Nederland, of in de keten. De wereldwijde afname van biodiversiteit en de aantasting van ecosystemen bedreigt de continuïteit van het ondernemen. Maar er zijn ook volop kansen.

Bedrijven integreren steeds vaker duurzaam gebruik van natuurlijke hulpbronnen in de eigen bedrijfsvoering. Grote, internationaal opererende ondernemingen, maar ook het midden- en kleinbedrijf. Agro- en foodbedrijven, naast sectoren als de chemie en de bouw.

Deze bedrijven letten niet alleen op hun financieel en sociaal kapitaal, maar ook op hun natuurlijk kapitaal. Zoals de grondstoffen waarvan zij afhankelijk zijn. En natuurdiensten als schone lucht, water en gezonde bodems. Verstandig omgaan met natuurlijk kapitaal – en dat integreren in de bedrijfsvoering – is dus in het belang van ondernemingen. Ook consumenten vragen steeds vaker om een actieve opstelling van bedrijven, en houden er bij hun aankopen rekening mee.

De toenemende druk op natuurlijke hulpbronnen raakt ons allemaal. Gelukkig is er ook veel dat we kunnen doen. Zoals doorgaan met het beschermen van natuurgebieden wereldwijd. En in onze productie en consumptie rekening houden met het natuurlijk kapitaal. In de landen waar we grondstoffen vandaan halen, maar ook dichtbij. En werken aan ecologisch herstel in de gebieden waar we economisch actief zijn, en waar we wonen. Daarop richt VCA zich.

‘Veel grote bedrijven zijn enorm bezig met natuurlijk kapitaal in hun keten. Prima. Maar kijk ook eens om je heen, naar je eigen bedrijfsterrein en de aanpalende gebieden. Vraag je af wat je kunt doen aan horizonvervuiling, aan het verminderen van fijnstof en recycling van afval. En uiteraard natuurontwikkeling. En laat dat zien. Daarom vind ik VCA in potentie zo’n mooi instrument.’ Marcel van Dijk, directeur Oogenlust

Wat is VCA?

VCA (Verified Conservation Area) is een keurmerk voor duurzaam beheer van geografisch afgebakende gebieden. Het kan gaan om erkende natuurgebieden, maar uitdrukkelijk ook om de gebieden waar we wonen en werken: landbouw- en veeteeltgrond, bedrijfsterreinen, parken, landgoederen, privégrond, etc.

Ieder gebied komt in aanmerking voor registratie: het gaat erom dat de eigenaar of beheerder de ambitie heeft de ecologische kwaliteit te verbeteren. Zonder dat het beschermde natuur moet worden. Denk bijvoorbeeld aan het voor bijen aantrekkelijke landschap waar de provincie Zuid-Holland samen met bierbrouwer Heineken en veel andere betrokkenen aan werkt. Of de pilot die het initiatief LandvanWaarde uitvoert in de provincie Overijssel om boeren te ondersteunen bij het bevorderen van biodiversiteit en landschapskwaliteit.

Ook gebieden die te klein lijken voor het in stand houden van flora en fauna kunnen met elkaar waardevolle verbindingen opleveren. Juist de versnippering van gebieden leidt immers tot biodiversiteitsverlies. Dat is de achterliggende gedachte bij het initiatief van drinkwaterbedrijf Vitens om in de gemeente Soest samen met grondeigenaren een waaier aan losse stukjes terrein om te vormen tot een robuust natuurgebied. Niet voor niets is het motto van VCA: Iedere hectare telt!

VCA is vrijwillig, maar niet vrijblijvend. Iedere aanvrager bepaalt zelf het ambitieniveau, en de indicatoren voor voortgang. In het vervolgproces staat realisatie van de gestelde doelen voorop.

'Het proces van VCA-registratie helpt ons met een structurele aanpak. Het is op zich nog niet eens zo moeilijk om mensen en partijen op een natuurthema mee te krijgen. Maar hoe zorg je dat het ook echt iets oplevert? VCA biedt daar een instrument voor. Het is ook goed voor onze uitstraling, en een blijk van waardering voor je inspanningen.' Annette Piepers, programmamanagement Bijenlandschap, onderdeel van Groene Cirkels (samenwerking provincie Zuid-Holland, Heineken en Wageningen UR)

Van wie is VCA en hoe is het georganiseerd?

'VCA is een internationaal geaccepteerde benadering. Daarbij aanhaken is beter dan hier in de polder weer iets nieuws uitvinden.' Pieter Baars, strategisch adviseur Groenfonds

Het initiatief voor het VCA Platform kwam enkele jaren geleden van natuurorganisatie IUCN International. In mei 2016 tekende een groep VCA-partners op het hoofdkantoor van UN Environment (de milieuorganisatie van de Verenigde Naties) een [Letter of Intent](#). Daarin spraken zij hun steun uit voor de VCA-benadering, en beloofden die verder uit te bouwen. Sindsdien hebben meer partijen – publiek, privaat en non-profit – zich aangesloten. Vanuit Nederland krijgt VCA onder meer steun van het ministerie van Infrastructuur & Waterstaat. Zie voor een overzicht: <http://conserveareas.org/partners/>

Een internationaal samengestelde [Board](#) houdt toezicht. Hans Alders, voormalig Nederlands minister van Milieu, is daar momenteel voorzitter van.

Waaruit bestaat het VCA Platform?

- [Register](#): openbare lijst van alle VCA's, inclusief hun geverifieerde beheerplannen en jaarlijkse prestatierapporten
- [Standaard](#): document dat het proces van registratie beschrijft
- [Toolkit](#): suggesties en best practices voor het managen van een gebied gericht op ecologisch herstel en behoud van de biodiversiteit
- [Website](#)

Waar staat het Platform voor?

Doel: In 2020 is wereldwijd 6 miljoen ha land geregistreerd in het VCA Register.

Kernwaarden:

- integriteit, afrekenbaarheid en transparantie
- vrijwillig, geloofwaardig
- *show, don't tell*
- inspirerend, positief.

Uitgangspunten bij de VCA-benadering:

- Betrekken van mensen die tot nu toe niet of nauwelijks bezig zijn met behoud van biodiversiteit, of te weinig erkenning krijgen voor wat ze al doen.
- Stimuleren van het vrijwillig bijdragen aan behoud van biodiversiteit op een transparante en afrekenbare wijze.
- Bemiddelen bij partnerschappen en afspraken voor biodiversiteitbehoud.
- Delen van kennis en inzichten over natuurgebieden en ecosystemen.
- Communicatiecampagne om landeigenaren, natuurorganisaties en overige betrokkenen te mobiliseren en te inspireren tot het registreren van gebieden.

VCA in Nederland

VCA is nog relatief nieuw. Om meer ervaring op te doen met het instrument organiseerde het toenmalige ministerie van Infrastructuur & Milieu in 2017 een Community of Practice. Twaalf bedrijven (van groot tot klein) en enkele organisaties namen in een aantal bijeenkomsten deel aan dit leertraject. Zij maakten kennis met het concept, gingen ermee aan de slag en wisselden ervaringen uit. Een flink aantal van hen heeft inmiddels stappen gezet op weg naar VCA-registratie, of heeft die status al bereikt. Lees meer over hun ervaringen op deze site, en op de [Nederlandse pagina](#) van de internationale VCA-site.

Wat moet je doen voor het VCA-keurmerk?

Kijk voor een eerste indruk op deze site bij VCA – Registratie in 3 stappen. Daar vind je ook een Schema voor Aanmelding en Registratie. Hier diepen we dit verder uit, om een zo goed mogelijk beeld te geven van wat nodig is om een terrein aan te melden bij het VCA Register, en vervolgens – binnen twee jaar – de daadwerkelijke registratie tot stand te brengen.

‘Wij willen zo transparant mogelijk zijn. Daarom zoeken we naar manieren om onze doelstelling op het gebied van natuur en biodiversiteit zichtbaar te maken, en onze vorderingen daarbij toetsbaar. VCA kan daarin voorzien.’ René Poll, Natuurbegraven Nederland

Aanmelding VCA

Wat zijn de eerste stappen richting VCA-registratie?

Het **VCA Voorstel** bevat de volgende elementen:

- 1) samenvatting
- 2) korte gebiedsbeschrijving en beheerder
- 3) globale beschrijving van de ecologische uitgangssituatie van het gebied: ecosystemen, habitats, soorten, maar ook infrastructuur in het gebied, etc.
- 4) inschatting van bedreigingen en kansen voor de biodiversiteit van het gebied
- 5) lijst van stakeholders die in de volgende fase worden geraadpleegd
- 6) plan van aanpak om binnen twee jaar registratie van het gebied te realiseren.

Een **Aanbevelingsbrief** geeft aan dat een expert het Voorstel heeft bestudeerd en de aanmelding als potentieel VCA-gebied steunt.

De expert dient een gerespecteerd, onafhankelijke deskundige te zijn op het vlak van natuurbescherming en biodiversiteit. Hij/zij kan werkzaam zijn bij bijvoorbeeld de overheid, een gerenommeerde NGO of consultancy bureau.

Beheerplan

Het Conservation Management Plan is het hart van de VCA-registratie. Wat zijn de belangrijkste onderdelen?

Essentieel bij VCA is dat er een daadwerkelijke bijdrage tot stand komt aan ecologie en behoud / herstel van biodiversiteit in een concreet gebied. Het Beheerplan laat zien hoe dit gerealiseerd zal worden, en bevat de volgende onderdelen.

Schets van het gebied (*Overview of the conservation area*): Om welk gebied gaat het, wie is eigenaar/beheerder, contactdetails e.d.

Nulmeting (*Biodiversity baseline*): Waar bestaat het gebied uit? Welke fysieke, biologische factoren spelen een rol? Welke planten en dieren komen er voor? Dit geeft een snapshot van hoe het gebied eruit ziet, essentieel om plannen op te baseren.

Het voorgenomen beheer (*Development for conservation*): Wat zijn de mogelijkheden voor ecologisch behoud en herstel?

SWOT-analyse (*Conservation impact assessment*): Wie zijn de stakeholders en hoe zijn zij bij de aanpak betrokken? Wat zijn de zwakke en sterke punten, de bedreigingen en kansen? Deze SWOT-analyse vormt de basis voor de te nemen beschermingsmaatregelen.

Acties en monitoring (*Conservation actions & monitoring*): VCA legt veel nadruk op realisatie van de gestelde doelen. Regelmatig meten laat mogelijke trends zien.

SWOT-analyse

Hoe identificeer je interne en externe kritische factoren die essentieel zijn voor het behalen van het gestelde natuurdoel?

Een SWOT-analyse – *strengths, weaknesses, opportunities, threats* – identificeert interne en externe kritische factoren die essentieel zijn voor het behalen van een doel. Intern: sterke en zwakke kanten van de eigen organisatie; extern: kansen en bedreigingen in de omgeving.

Zie hieronder als voorbeeld de samenvatting van de SWOT-analyse van het project Lizards Lane (de heidecorridor Soestduinen), een initiatief van drinkwaterbedrijf Vitens en Stichting Utrechts Landschap.

	BEHULPZAAM	MOGELIJK SCHADELIJK
Intern	Sterke kanten	Zwakke kanten
	Coalitie van landeigenaren Iedereen ziet de voordelen Twee kartrekkers Er is geld Ecologische en praktische kennis beschikbaar	Bezwaar van enkelen tegen het ontwerp inrichtingsplan Geen finale overeenstemming Afwezigheid van faunapassage en geld om die te bouwen Ongewenst gebruik
Extern	Kansen	Bedreigingen
	Past in een groter provinciaal programma Steun van het ministerie van Defensie , ProRail en TenneT N314 erkend als ecologische bottleneck	Het belang van externe stakeholders niet erkend Afwezigheid van geld Commerciële belangen krijgen op termijn voorrang Toch verplichte compensatie Effectiviteit van beheer onvoldoende

Ga bij de SWOT-analyse stapsgewijs te werk:

- 1) definieer de doelstelling van het VCA-project
- 2) bepaal de business case: kijk naar het belang van de verschillende betrokkenen
- 3) analyseer sterke en zwakke kanten van het project met het oog op het behalen van de gestelde doelen in het VCA-gebied
- 4) doe hetzelfde met kansen die de omgeving biedt, en bedreigingen die een risico vormen.

Stakeholder management

Het zoveel mogelijk betrekken van alle betrokkenen is een voorwaarde voor VCA-registratie, en essentieel voor het realiseren van de ambities. Hoe organiseer en creëer je intern en extern draagvlak?

Stakeholder management is het creëren van draagvlak in de omgeving waar je wilt bijdragen aan ecologisch behoud en herstel van het landschap.

Om de VCA-registratie tot een succes te maken is het nodig het gesprek aan te gaan met alle betrokkenen die op de een of andere wijze een belang in of bij het gebied hebben (burgers, bedrijven, overheden, organisaties etc.). In de ideale situatie leidt die dialoog tot een gezamenlijk gedragen ambitie, actieplan en aanpak. Als dat niet haalbaar is gaat het erom naar alle betrokkenen te luisteren, te zoeken naar een zo groot mogelijke consensus en besluiten zo zorgvuldig mogelijk te nemen.

Begin met het verzamelen van essentiële data, en bepaal de *mutual gains* (win-win, op basis van belangen, oprechte interesse, betrouwbaar en open zijn, transparantie en gezamenlijke data verzameling). Probeer niet vanuit standpunten te redeneren. Zoek overeenkomsten en verschillen.

Hieronder nog enkele tips.

- Analyseer stakeholders in termen van hun respectievelijke belang en invloed, het niveau van participatie en de mate van betrokkenheid.
- Twee opties: top-down aanpak, waarbij uitgewerkte plannen met stakeholders worden besproken, of blanco het gesprek ingaan en bottom-up horen wat stakeholders willen.
- Het is goed om te kijken wat stakeholders drijft. Status, toegang en invloed kunnen belangrijker zijn dan geld.

Monitoring

Voor VCA-registratie is het nodig doelen te formuleren, die te volgen en daarvoor een systeem te hebben. Wie doet die monitoring?

Drie belangrijke stappen die vooraf gaan aan het monitoren en al in het Beheerplan zijn omschreven:

- 1) bepaal het doel van het monitoren (waarom)
- 2) de keuze van soorten (wat)
- 3) een methodiek (hoe).

Vaste elementen bij de monitoring zijn:

- projectplan: doelstelling, te monitoren plant- en diergroepen, werkwijze
- feitelijke monitoring: de resultaten van wat je aantreft in het gebied

- rapportage: standaardopbouw (beschrijving methode, resultatendiscussiepunten, conclusies en aanbevelingen)
- kosten: maatwerk.

Bedenk al voor de monitoring van start gaat wat je gaat doen bij verschillende mogelijke uitkomsten. Ook als dat ongewenste uitkomsten zijn. Wat zijn de opties om toch je doel te bereiken? Het toepassen van de *plan – do – check – act* cyclus helpt.

In Nederland houden duizenden vrijwilligers zich met monitoring bezig (vaak verenigd in lokale werkgroepen flora & fauna). Hen inschakelen bij het monitoren van je VCA-resultaten helpt niet alleen bij het vaststellen van trends (bij regelmatige metingen), maar ook bij het inbedden van het project in de samenleving.

Monitoring van de gestelde doelen is vereist, maar VCA stelt geen eisen aan wie de monitoring doet. Dat kun je dus zelf doen, of door het inschakelen van de hierboven genoemde vrijwilligers, of door hiervoor een expert of een bureau in te huren.

Afhankelijk van de omvang van het gebied gaat het bij monitoring om een totaalmeting of steekproeven.

Houd bij de keuze van hetgeen je gaat monitoren ook rekening met de communicatie naar het grote publiek. Uiteraard staat een zinvolle monitoring voorop. Maar als er bijvoorbeeld twee soorten overblijven, bedenk dan dat het lastiger communiceren is over een bedreigde slak, dan over een vlinder. Oftewel: kies een aansprekend doel.

Audits

VCA-registratie vraagt om audits. Wat houdt dat in, en wie doet dat?

Uitgangspunt bij de audits is de VCA Standaard. Die geeft specifieke informatie over het Beheerplan en de wijze van auditing. De startvraag is: waar zit de biodiversiteit, en wat wil je met het conservation management plan bereiken, in bijvoorbeeld tien jaar tijd? En hoe ga je dat jaar voor jaar opbouwen? Als dat allemaal duidelijk is, is monitoring niet moeilijk.

Maak doel en stappen niet te ingewikkeld, want daardoor zijn ze moeilijker te realiseren. Het gaat om realiseerbare doelen.

Adaptief management: populaties fluctueren, de bedreigingen uit je SWOT kunnen de overhand krijgen. Dan moet je flexibel genoeg zijn om je planning bij te stellen.

Doel van VCA is biodiversiteit in gebieden te verbeteren. Beter functionerende ecosystemen, niet per se meer soorten. Heldere indicatoren moeten aangeven in hoeverre stappen richting dat doel worden gezet. Het gaat om de trend. Monitoring is een soort thermometer. Er is een inspanningsverplichting, geen resultaatverplichting.

De werkwijze bij de audit staat ook duidelijk omschreven. Review van het beheerplan, dan het veld in. De auditor meet zelf niet. Hij/zij onderzoekt of het plan aansluit bij de realiteit op de grond, en praat met relevante stakeholders. Je kunt ook jaarlijkse stakeholder bijeenkomst organiseren, waar de auditor bij is.

Na het bezoek volgt een verslag aan VCA. Bij de eerste keer leidt dat, als het goed is tot aanbeveling voor opname op de VCA-lijst. Zie het als een verklaring van betrouwbaarheid, van de initiatiefnemers en hun intenties. Kan in een paar A4-tjes.

VCA is transparant. Bij andere certificaten kun je de uitkomst van de audits niet zien, hier wel.

Het gevaar van *free riders* neem je mee in je SWOT-analyse. En je geeft aan welke maatregelen je neemt om dit soort bedreigingen te tackelen.

Hoe voorkom je dat allerlei trajecten langs elkaar heen lopen, met het oog op bijvoorbeeld andere eisen die overheden stellen? VCA draait om verbetering van biodiversiteit. Dat zit vaak ook in die andere vereisten. VCA is een internationaal register, dus het managementplan moet wel daarop gericht zijn. Maar doe het zo efficiënt mogelijk, bespreek met de auditor hoe je extra werk kunt voorkomen.

Nog meer antwoorden op *frequently asked questions* zijn te vinden op de [VCA-site](#).